

45

Drinkschaal op voet (A.4894)
Noordelijke Nederlanden, ged. 1581
majolica
h. 10 cm, Ø 13,8 cm

46

Drinkbeker op voet (OC(N) 5-25)
Noordelijke Nederlanden, 1600
majolica
h. 5,4 cm, Ø 9,3 cm
bruikleen Haags Gemeentemuseum

47

tin

Drinkschaal (O.M. 275)
Noordelijke Nederlanden (?), ged. 1583
tin
h. 3,2 cm, Ø 14 cm
vindplaats Rotterdam

48

Nap met een oor (O.M. 97)
Engeland (?), 16e eeuw
tin
h. 3,2 cm, Ø 14 cm
vindplaats Den Haag

49

Stapelbeker (F 3703)
16e eeuw
tin
h. 6,3 cm, Ø 11,2 cm
vindplaats Reimerswaal

50

Bakje (nap) (F 3704)
16e eeuw
tin
h. 3,2 cm, Ø 10 cm
vindplaats Reimerswaal

51

Stapelbeker (F 5300)
16e eeuw
tin
h. 6,2 cm, Ø 9,2 cm
vindplaats Leiden

52

Stapelbeker (O.M. 128)
1600
tin
h. 5,8 cm, Ø 10 cm

53

Drinkschaal (O.M. 575)
Noordelijke Nederlanden, 1600-1625
tin
h. 3,4 cm, Ø 11 cm
vindplaats Rotterdam

54

Drinkschaal (O.M. 319)
Duitsland (Neurenberg), 1600-1650
tin
h. 1,5 cm, Ø 15 cm

55

Beker (O.M. 140)
17e eeuw
tin
h. 8,5 cm, Ø 6,9 cm
vindplaats Keulen

46

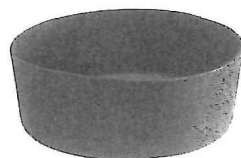
47

48

50

51

56

glas

Maigelein (inv.nr. 582)
Duitsland, 15e eeuw
glas
h. 4,5 cm, Ø 10,6 cm

57

Maigelein (inv.nr. 803)
Duitsland, 15e eeuw
glas
h. 4,7 cm, Ø 7,9 cm

58

Maigelein (inv.nr. 51)
Duitsland, 15e eeuw
glas
h. 3,7 cm, Ø 6 cm

59

Drinkschaal op voet (inv.nr. 50)
Duitsland, 15e eeuw
glas
h. 5,8 cm, Ø 9,3 cm
vindplaats Klooster Eemsteyn,
Zwijndrecht

60

Maigelein (inv.nr. 52)
Duitsland, 15/16e eeuw
glas
h. 3,4 cm, Ø 7,5 cm

61

Drinkschaal (inv.nr. 520)
Italië (Venetië), 16e eeuw
glas
h. 4,8 cm, Ø 15,8 cm

62

Drinkschaal op voet (inv.nr. 719)
Italië (Venetië), 16e eeuw
glas
h. 9,8 cm, Ø 12,5 cm

63

Drinkschaal op voet (inv.nr. 518)
Italië (Venetië), 16e eeuw
glas
h. 14,5 cm, Ø 17,4 cm

64

Drinkschaal op lage voet (inv.nr. 42)
Nederland (?), 16e eeuw
glas
h. 4,4 cm, Ø 16,7 cm

65

Drinkschaal op voet (F 5285)
Duitsland,
glas
h. 7,8 cm, Ø kom 11 cm
vindplaats Keulen

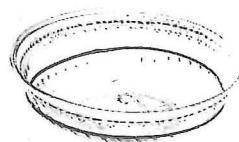
66

Drinkschaal op voet (F 5094)
Duitsland,
glas
h. 5,8 cm, Ø kom 11,6 cm
vindplaats Keulen

59

61

65

Museum Boymans - van Beuningen Rotterdam
brochure pre-industrieel vormgeving nr. 3
Nappen en schalen bij tent. 1905/1906

Drinkschaal (F 1193)
Duitsland, 15e eeuw
gres
h. 4,2 cm, Ø 10,2 cm
vindplaats Keulen

cat. 56.
ca. 1580 af
ers met de
ten bijna
on de
omende
et cat. 63.
r geliefd,
eldingen

le 15e, 16e
ch geen
zoals uit
ren

inf.
de orde

lieren een
ties

deden dit
an officiële
s het
ijfeld een

nd Hansje
neer, moet
enlijke

Wie gebruikte wat?

De nap, vooral gebruikt door het gewone volk, komt op vroege schilderijen voor, ook als attribuut van bedelaars. Een nap met een oor werd wel aan een touw om het middel gedragen.

Een 'plat' oor (in het vlak van de rand) maakt dat de nap prettig in de hand ligt. Het is niet verwonderlijk dat drinkschalen op lage voet in toonaangevende kringen terrein moesten verliezen aan de op de Italiaanse voorbeelden geïnspireerde schalen op hoge voet.

Schalen gaven, zeker aan een tafel gezeten, toch te weinig houvast en het grote vloeistofoppervlak was nogal onhandig.

De vormenschat van de Italiaanse Renaissance die in de 16e eeuw naar het noorden doordrong, bood een goed alternatief.

De elegante drinkschaal op voet cat. 63, nu tazza geheten, werd zeer geliefd. We komen ze op laat 16e en vroeg 17e eeuwse voorstellingen tegen.

Van zo'n drinkschaal op voet zijn helaas maar weinig exemplaren overgebleven; vaak zijn ze gebroken als ze van glas of aardewerk waren of omgesmolten als ze uit tin of zilver vervaardigd waren.

De drinkschaal zonder voet had overigens niet afgedaan. Ze bleef tot in de 17e eeuw

in gebruik bij die gelegenheden waarbij deelnemers plechtig een drank dienden tot te brengen: op officiële samenkomsten van onder meer kerkelijke autoriteiten, gildeleden en regenten.

Een voorbeeld hiervan vormt het Dordtse zilveren drinkschaaltje uit 1620 cat. 78. In reliëf staat hierop het portret afgebeeld van iemand, die klaarblijkelijk tot die hoogwaardigheidsbekleders heeft behoord. De lauwerkrans, die zijn beeltenis omringt en de wapperende sjerp duiden op een succesvol officier.

Vormovereenkomsten

De vormgeving van gebruiksvoorwerpen is van oudsher vooral bepaald door wat men met het beschikbare materiaal kon doen (afgezien van de functionele eisen). Doordat het materiaal klei zo gemakkelijk en snel te verwerken is in vergelijking met glas, hout, zilver of tin, zijn vormen en versieringswijzen juist in klei vaak het eerst ontstaan en uitgetoet.

In zijn artikel over een 16e eeuwse tinnen stapelbekertje wees B. Dubbe er op dat als een voorwerp in een bepaalde grondstof vorm heeft gekregen, dit ook in andere materialen overgenomen wordt, voor zover technisch mogelijk. Een voorbeeld van deze stelling vormt de braamversiering op het vroege gres-schaaltje (omstreeks 1400), een versiering die in de

Stapelbeker (F 3703)
16e eeuw
tin
h. 6,3 cm, Ø 11,2 cm
vindplaats Reimerswaal

Maigelein (inv.nr. 582)
Duitsland, 15e eeuw
glas
h. 4,5 cm, Ø 10,6 cm

17e eeuw algemeen op roemers voorkwam cat. 25 en cat. 75.

De 'eenvoudiger' noppenversiering kwam voor op zilver, glas en majolica cat. 81; 45, 56.

Aan de andere kant hebben voorwerpen vervaardigd uit kostbare grondstoffen als goud en zilver, ontwikkeld vanuit het inspirerende vakmanschap van de edelsmid, vaak hun invloed gehad op de vervaardiging van produkten in eenvoudiger materialen.

Drinkgerei voor bijzondere gelegenheden
Feestmaaltijden waren vroeger, net als nu, een aanleiding om elkaar toe te drinken. Enkele voorbeelden van speciale feestdronken, waaraan een nap of drinkschaal te pas kwam zijn:

St. Geerte-minne

Tot in het midden van de 16e eeuw werd bij plechtige dissens van de hogere standen, maar ook wel bij vrolijke maaltijden van de burgerij, een afscheidsdrank aangeboden uit een drinkschaal of nap, gewijd aan de heilige Geerttruida: de St. Geerte-minne. Het verhaal luidt dat de non Geerttruida een haar toegewijde ridder, die op het punt stond zijn ziel te verkopen aan de duivel, een drank aanreikte uit haar nap. Later bleek dat deze drank hem